

Аспекти на бедността и политиките на намеса и противопоставяне за подобряване жизненото равнище на бедните

Фадел Али Хусен

Съществуват различни видове бедност: материална, липса на съучастие, липса на независимост, липса на защита. Откриват се и други изрази и словосъчетания за бедността, в зависимост от нейната продължителност, като временна бедност, сезонна бедност, трайна бедност, наследствена бедност. Отношението към въпроса за третирането на бедност също е различно. След периода, когато на бедността се гледа като на социален въпрос, който засяга единствено бедните и извършване на благотежия спрямо тях, сега той започва да се счита за социално-икономически въпрос, в стремежа да се постигне по-добро използване на неизползваните и изоставени възможности, енергия и ресурси на бедните, за да се повиши тяхната производителност, да се повишат доходите и да се подобрят условията на живот.

***Ключови думи:** бедност; безработица, социална политика; Йеменско общество; Европейски програми*

На срещата на високо равнище за планетата Земя в Йоханесбург през 2002 г. президентът на Южна Африка заяви: „Днес светът стана остров на богати, обграден от морета на бедност.”

Всъщност какво е „бедност”?

Бедността е онова равнище на доходи (или потребление), което не е достатъчно, за да удовлетвори приемливо и подобаващо основните потребности на семейството/индивида от хранителни и нехранителни стоки. Бедността е повече от материални липси. Тя представлява бедност по отношение на цялата човешка личност, културна бедност,

недостатъчни възможности на обществото. Включва всичко, което пречи на хората да оползотворят способностите си, да развият индивидуалните си възможности, като се включат в процеса на непрекъснато развитие, далеч от маргинализацията и лишенията.

Няма да се спираме тук върху отделните факти, свързани с бедността, а на наследствената бедност, на бедността в отделните региони, държави и континенти.

Въпросът, който тук поставям е следният: Дали действително положението на бедните в света и по-конкретно в арабския свят е стигнало до такива опасни и катастрофални размери? Дали все още бедността представлява най-голямото предизвикателство, което стои пред света? По-опасно от парниковия ефект и от замърсяването на околната среда? По-застрашително от насилието и кървавите сблъсъци? Или може би бедността е главната причина, двигателят на тези явления?

Да, да бъдеш беден означава да нямаш никаква сила и възможности, да не можеш да управляваш живота си, нито съдбата на семейството си.

В своето изследване ще разгледам три основни въпроса:

1. Дали все още бедността остава в рамките на социалните явления и вече не се е превърнало в социален проблем, в болестно състояние, което не дава покой на управляващите и на управляваните, явление особено опасно и драматично за структурата на нацията и социалната сигурност.
2. Какви са стандартите и изискванията в най-добрите практики на социално-икономическото развитие в сферата на подобряване жизненото равнище на бедните?
3. Накрая, положението, до което стигат бедните, се дължи на някакви техни лични и индивидуални недостатъци или се дължи на недостатъци на

институциите, различните фондове и обществени организации, които се занимават с борба с бедността и мизерията.

Тук трябва да споменем и някои важни проблема, свързани с бедността и бедните - разликите в различните общества, що се отнася до богатство и бедност и възможностите на обществото, както личи от Таблица №1 по-долу. В разглеждането на този проблем можем да открием девет основни сфери:

1. Източници на доходи и богатство
2. Фактори, водещи до наличие на различия в бедността
3. Кои хора се считат за бедни (слоеве на бедността)
4. Измерения на бедността (класификация)
5. Мащабите на проблема в арабския свят (приблизителни данни)
6. Стратегии на намеса
7. Поддържани политики
8. Средства и методи на работа (на намеса)
9. Резултати от политиките и програмите на намеса (резултати от намесата)

Таблица №1: Модел за определяне на факторите за богатство и бедност и политиките на намеса като инструмент за определяне на бедността в арабското общество

1. Източници на доходи и богатство	От труд	От активи създаващи доходи	От земя	От възможностите на обществото				
2. Фактори, водещи до различия в явлението бедност	Пазарният механизъм	Липса на капитали и земя	Трансфер на технологии	Планове	Без работица	Обществени сили Потенциални възможности	Корупция	Демографски фактор
3. Кой хора се смятат за бедни	Дребни собственици на земя	Земеделски работници	Работници на надница	Селяни без земя и селскостопански работници		Работещи за своя сметка извън държавния сектор	Безработни	
4. Параметри на бедността	По отношение на храненето	Абсолютна бедност	Временна бедност	Наследствена бедност				
5. Показатели на бедността в арабския свят	Средно 5% по отношение на храненето	Средно 22,2% Абсолют на бедност	Средно 17,12 безработица	Наследствена Бедност Явление		висока		
6. Стратегии за намеса	1. Стратегии на управление на 2. стратегии на осигуряване на жилище 3. Програми за помощи (не програми за правата на човека)							
7. Политики								
8. Средства и методи за работа	Частични, а не всеобхватни методи							
9.								

I. Дали бедността е явление, социален проблем или болестно състояние

1. Днес в света един милиард деца живеят в бедност или едно на всеки две деца.

- повече от 3 милиарда или половината от населението на света живее с по-малко от 2,5 долара на човек на ден
- повече от 25% от населението на света е под прага на абсолютната бедност, според данните на Световната организация по храни и земеделие
- един милиард души от населението на света навлезе във второто хилядолетие без да знаят да четат и пишат
- средно разходи за отбрана в света на човек се падат по 148 долара годишно; средно разходи за отбрана в арабския свят на човек се падат над 1000 долара годишно.
- на ден от глад умират повече от 25 000 души, което означава по един човек на всеки 3 секунди.

Дали това е просто трагедия или проблемът е много по-сериозен?

2. Докладите на Арабската организация по труда отчитат следното:

- в арабския свят безработицата възлиза средно на 14%;
- повече от 70 милиона араби живеят под прага на абсолютната бедност
- в някои арабски общества един човек издържа до 8 души; мизерията достига огромни размери и се задълбочава ден след ден, както за децата, така и за възрастните, както за жените, така и за мъжете
- производителността на труда на един арабски земеделски работник е 19 пъти по-ниска от тази на един полски земеделец и представлява само 12% от производителността на японския земеделец. Защо? Каква е причината?

- дали за ниската производителност на труда да упрекваме работниците, че са мързеливи?
- Дали да упрекваме бедните за техния мързел. Дали да упрекваме децата и жените, че са слаби физически?
- Дали да упрекваме докладите за тях, че са погрешни?
- Дали да упрекваме институциите, органите и фондовете за помощ, като посредници между правителствата и бедните? Нима тези посредници са банкрутирали или нямат никаква сила и възможности?

Да, много от арабските държави старателно поддържат институциите, програмите и проектите, с които се води борба против бедността и които работят за постигане на социално благоденствие, но възможностите им за осъществяване на нужното влияние, за продължителни действия, както и детайлизиране на проектите все още са много спорни и все още са предмет на широки дискусии.

I. Кои са причините за бедността? Как да обясним това явление? Според нас има три направления в тълкуването на явлението и всяка една от тях съдържа редица подвъпроси:

Първото направление, което ще наречем *персонално* поддържа позицията за генетична бедност, за бедност поради лични качества. Поддръжниците на тази теза търсят причините за бедността, за нейната продължителност и непроменяемост в самите бедни, тоест, самите те са главната причина за бедността си, за това, че тя бележи задълго живота им и дори се наследява от поколенията. Бедността се дължи на техните лични качества. Мързелът и липсата на инициативност определят живота им и водят до ниската производителност на труда им, както и до пропускане на възможности да подобрят живота си. Вследствие на тези фактори, борбата със състоянието на бедност се заключава на първо място и единствено в борба със симптомите

на бедност у индивида - бедняк и оттам - с неговата експлоатация. Върху такива тези са изградени редица теории, като теорията за културата на бедност, културата на срама, теорията за генетичната бедност, теорията за индивидуалните недостатъци, теорията за човешкия капитал, теорията за възможностите на обществото и други.

Второто направление се нарича *обществено*. То поддържа тезата, че причините за наличието на бедност се крият в обществената структура, в движещите сили на обществото, които за едни създават благоприятни възможности за личен успех, а за други – не. Оня, който напредва не осъществява успеха си толкова на личните си качества, колкото на възможностите, които му предоставя обществото. Някои хора се възползват по-успешно от тези възможности, тъй като обществото притежава определени механизми и начини на намеса, като планове за развитие, проекти, обществени и икономически отношения, които ощетяват едни за сметка на други. Вследствие на това с времето все повече нарастват различията и степента на ощетяване – някои са лишени от шанс, а други го получават в изобилие. Така се появяват социалните слоеве на бедните и на хората с ниски доходи. Следователно пазарните механизми, обществените сили и намесата им в живота на хората създават явлението „бедност”, а не личните недостатъци на самите бедни. В рамките на това направление откриваме теории като теорията за политико-икономическата структура, теорията за пространствени различия, теорията за социалния капитал, теорията за порочния кръг.

Третото направление е *синтезирано* – то обединява първите индивидуалистични теории и вторите обществени теории. При това направление явлението „бедност” се отнася към два източника: фактори и специфики у самия беден и фактори и причини, идващи от обществото, където една група хора се издигат за сметка на друга. Факторите от тези два

източника се обединяват в едно и водят до наличието и разпространението на това явление. Затова борбата с бедността според това направление с води на два фронта едновременно: първият фронт е самият беден – инвестира се във бедните и за бедните. Вторият фронт са програмите и плановете за развитие и реформирането на обществото като цяло и в частност политиките на намеса, програмите и услугите насочени предимно към бедните и хората с ниски доходи, за повишаване на жизнения им стандарт и стопиране пропадането им в бездната на мизерията.

Въпросът, който тук се поставя е следният: кое от тези три направления е най-приложимо, предвид състоянието на арабското общество и на бедните слоеве в него?

Да се направи подробен анализ на явлението, да се посочат причините и факторите на бедността – това са основните и решаващи аспекти за постигане на успех в борбата с бедността. Но да се открият причините, това би било истинско чудо. Защото открояването на причините води винаги до откриване на начина на лекуване, което означава, че е основната крачка към диагностицирането и предприемане на подходящото лечение в подходящ момент, особено като се има предвид, че говорим за социално болестно явление, ако можем да го наречем така.

Причините за бедността са различни в различните общества, както са различни критериите и методиките за дефиниране на бедността и на нивото на бедност. Причините за бедността подробно са изложени в Диаграма №1. Тези причини и фактори се откриват в икономическата, социалната, културната, политическата, институционалната сфера и в личен план. Всички те си взаимодействат и взаимно с допълват, така че не могат да се разглеждат поотделно. Те, в интегриран вид водят до съществуването на явлението „бедност” в бедните общества.

Не са еднакви причините за бедността в различните общества, дори в различните региони, което изисква да се разгледат и дефинират точно и задълбочено общите причини и фактори, за да се подготви формулирането на програми и проекти за борба с бедността.

Диаграма №2

Причини за бедността. Основни и вторични причини

Колкото е важно да познаваме причините за бедност, също толкова важно е да се определят и разкрият елементите на порочния кръг на бедността.

II. Порочният кръг на бедността

От Диаграма №2 се вижда какъв порочният кръг на бедността, какви са резултатите и полетата, в които се „върти“ бедният и не може да избяга от този порочен кръг. Ясното разкриване на този кръг, определянето на неговите компоненти и връзките между тях, това е важният етап на диагностицирането, което от своя страна води до успешното третиране на бедността на семействата и обществото като цяло, с методите на науката, да са бъдат разкрити нейните мащаби и дълбочина

В порочният кръг намират отражение редица основни фактори на бедността, наред с особеностите и показателите на това явление. Този кръг се състои от четири негативни опорни точки: ниски доходи, маргинализиране, разлики в доходите и застрашаване на по-нататъшното развитие. На всяка от тези опорни точки съответстват определени показатели и цифри. Ниските доходи са проблем, който идва преди всичко от ниското заплащане на труда, което от своя страна се поражда от ниската производителност на труда, а тя се обуславя от заетостта, ниската мобилност и квалификация на човешките ресурси, както и от други фактори.

От значение са и другите показатели и фактори, съдържащи се в структурата на порочния кръг на бедността и ако това положение - бедността да продължи да се задълбочава или най-малкото, да запази сегашните си стойности, ще бъде застрашена социалната и политическа стабилност, както и структурата и духът на обществото. Заплашени ще бъдат укрепването на демокрацията, както и всички програми за реформи, преустройство и стабилизиране. Всяко едно общество има свой „кръг на бедността“, който се различава от останалите. Може да се каже, че всеки беден има свой собствен „кръг на бедността“.

Второ: Какви са изискванията на на-добрите практики за социално-икономическо развитие, за подобряване жизненото равнище на бедните

Идеята за определяне на тези изисквания произтича от всестранното разбиране и визията за явлението „бедност” като проблем. Това явление обхваща ниските нива на доход и потребление, както и ниското равнище на човешкия капитал, а в същото време и на обществения капитал; обхваща недостатъчните възможности и потенциал, които се изразяват в бедност и маргинализация. Явната липса на участие в икономическия и обществен живот - именно това представлява явлението на маргинализация и отчуждение.

Всякакви полезни действия на социално-икономическо развитие и инициативи за намеса, целящи подобряване жизненото равнище на бедните, изискват премахване на всички пречки за осъществяване програмите на намеса за борба с бедността и извеждане на бедните слоеве от бездната на мизерията, а именно:

1. да се ограничи изобилието от информация, в която данните са противоречиви за явлението, както и взаимно изключващите се методи за измерване на неговите мащаби; да се осигурява повече информация за начина на живот на бедните слоеве и успешно третиране на проблема въз основа на детайлно проучване;
2. да се разработят политики и стратегии за подобряване положението на бедните слоеве и да се осъществи намеса, като се използват понякога методи на частични и поэтапни действия, а не широкомащабни методи на макро равнище. Много често тези методи са еkleктични и сборни, а не институционални. Диаграма №3 по-долу хвърля светлина върху този проблем

3. институциите и обществените организации, които водят битката с бедността са много слаби като структура и организация

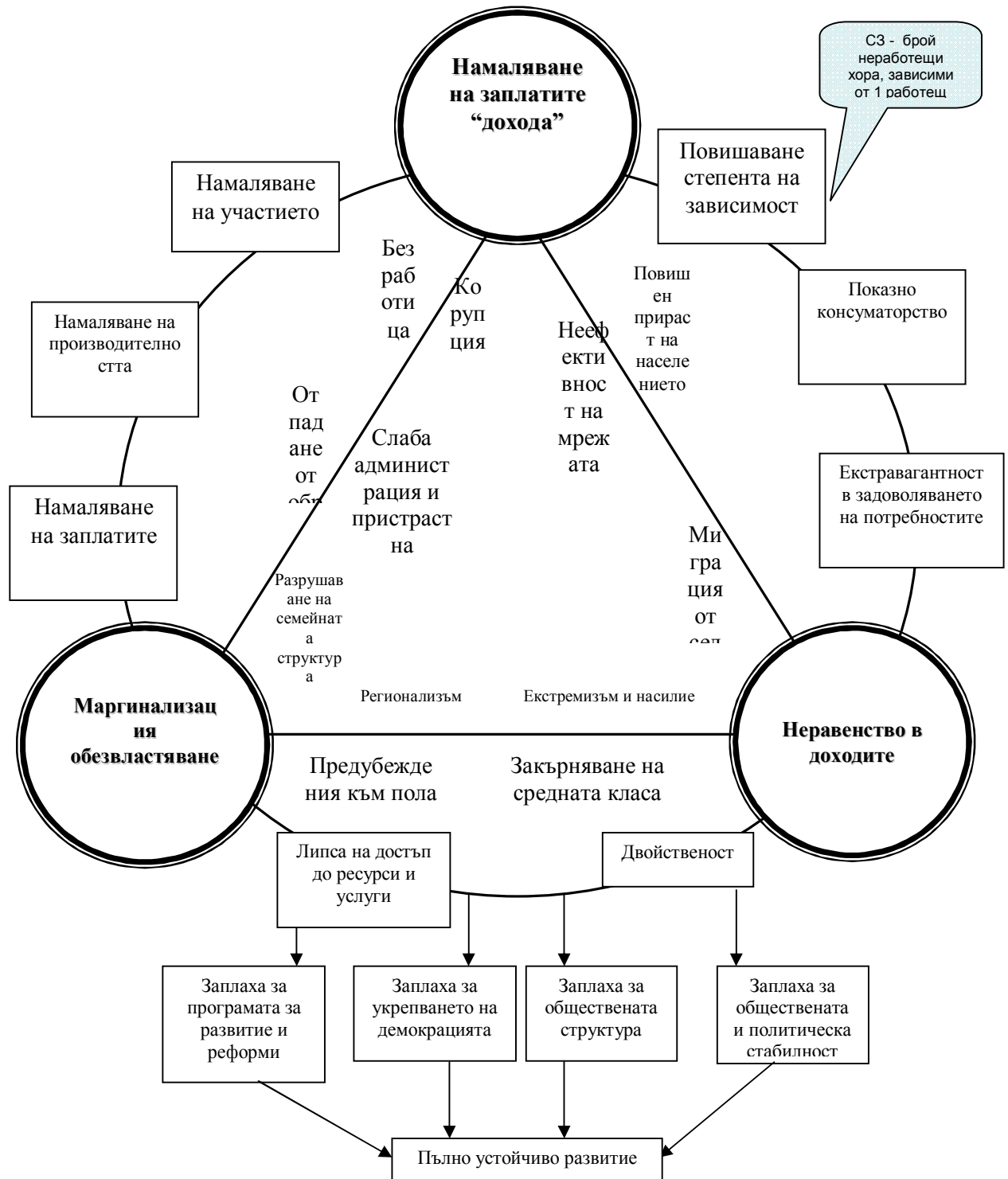
4. Плановете и програмите на намеса, както и проектите по тях, особено помощите и в частност паричните, които се раздават на бедните, за да се намали остротата на тяхната бедност, не са стимулиращ фактор за освобождаване от състоянието на бедност – това е само временно успокоение, а не стимул)

5. ниската производителност на един индивид в арабските страни на всички равнища води до ниски доходи, както и до ниска покупателна способност и като цяло недостатъчно задоволяване на нуждите.

В повечето общества през последните четири десетилетия се прилагат най-разнообразни политики и стратегии за третиране на бедността, за борба с нея и ограничаване на безработицата Някои от тези политики са на макро равнище са насочени към всички нуждаещи се слоеве на обществото, за удовлетворяване на техните потребности и за подобряване условията на живот, както и бъдещето на техните деца (в т.ч. бедните, безработните, инвалидите, жените, населението от провинцията и др.) и от двата пола. Други програми са частични – на микро равнище или „целев“ като обхващат сферата на заетостта или са на равнище социални слоеве, като този на бедните. Насочени са към определена обществена група или слой от обществото.

Диаграма №3

Гибелният цикъл на бедността и резултатите от него

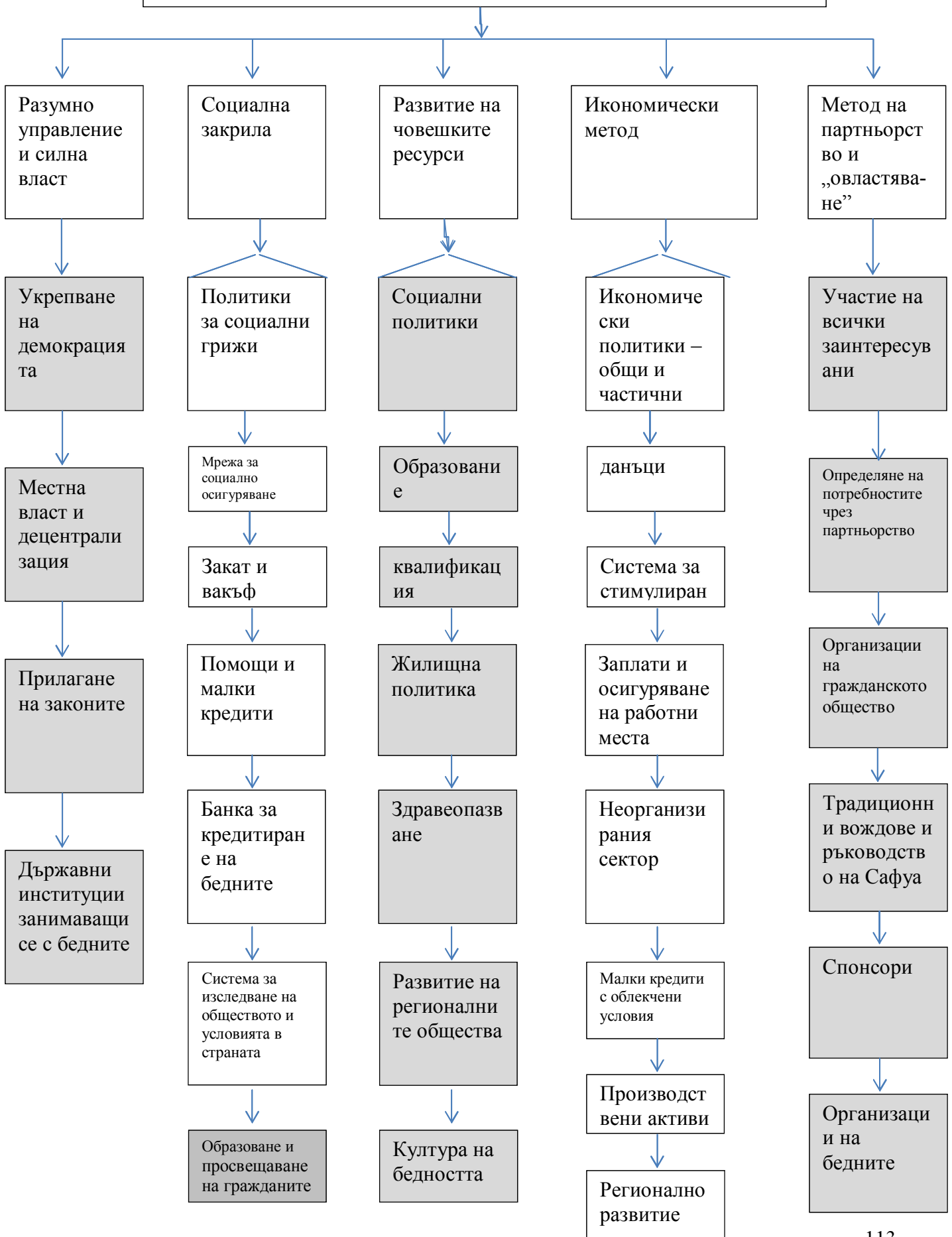
Политиките на макро и микро равнище имат различни мащаби – едни са широкомащабни с голям обхват, а други – с ограничен обхват. Показани са в Диаграма №4 по-долу. Открити са видовете и сферите на стратегиите и политиките за ограничаване на бедността – напълно и частично. Можем да ги определим като най-добрите практики в областта на социално-икономическото развитие за подобряване жизненото равнище на бедните. Такива се изискванията и необходимите параметри на всяка една успешна програма за подобряване жизнения стандарт на бедните слоеве и представляват същността на обществената намеса, както и областите, в които тя се извършва, за борба с явлението по радикален начин, а не с козметични средства.

Диаграма №4

Стратегия и политики на облекчаване на тежестите на бедността

(общи и частични)

Главни сфери на намеса

Тези политики и мерки на намеса на макро и микро равнище(цели), както и програмите по тях се разпределят в пет основни области или центъра:

1. Център на разумно управление и администриране

Изисква акцентът да падне върху доброто управление, за да се открие неговата положителна роля за ограничаване на бедността и безработицата, върху разумното администриране и държавно управление от страна на развитите и развиващите се държани.

Най-малко четири са процесите, които трябва да се реализират, за да се гарантира успехът на управлението или програмата за развитие, с която се води борба с бедността:

а/ участие на заинтересуваните слоеве от граждани, в определяне на потребностите и приоритетите, както и във формулирането на решения, които ги засягат на централно и местно ниво, като по този начин се укрепва демокрацията.

б/развитие на човешките ресурси, необходими за реализиране на програмите, посредством програми за квалификация, осигуряване възможности за работа, преквалификация и устойчивост в статуса, чрез децентрализъм и с помощта на местните власти

в/прилагане на механизми и мерки за проверка, хармонизация, регулиране, допитване и прозрачност

г/прилагане стриктно и справедливо на нормативните актове

2. Област/ метод на политика на социална закрила (мрежа за социална безопасност

Този метод е твърд скъп и като средства е по-слабо ефективен и по-малко стабилен в борбата с бедността. В този контекст политиките на намеса имат ефект при случаите на бедност по отношение на храненето повече, отколкото при другите видове бедност, тъй като бедните слоеве нямат друг източник на

осигуряване на храна, нито разполагат с други възможности. Тази политика представлява средство за защита от глада, мизерията и недоимъка на най-бедните, с помощта на фондове за помощ и програми за социална интеграция.

3. Област/метод на политиките засягащи човешките ресурси (социални политики)

Тези политики са насочени към развитие и усъвършенстване на човешките ресурси, предприемане на действия и мерки, целящи преди всичко инвестиране в човешкия капитал – обучение, квалификация и просвещаване, за да се осигурят повече възможности на бедните да печелят прехраната си и за повишаване на производителността на труда им. Опитът в други страни показва, че няма никакво противоречие между увеличаване на социалните инвестиции и постигане на по-висок икономически ръст. Най-значителните и главни сфери при тази политика са следните:

- в областта на образованието и квалификацията: те са свързани с всички отрасли на националната икономика и състоянието на обществото и са ключът и моторът за ръст на икономиката и социален напредък;
- демографската политика: увеличаването на прираста на населението води до увеличаване на средните разходи за издръжка, което от своя страна се отразява в задълбочаване на бедността в обществата, в които прирастът на населението е по-висок от ръста на икономиката.

4. Област/метод на политиките за ръст на икономиката

Тези политики осигуряват на бедните граждани повече възможности за работа, повишаване на производителността и оттам на доходите. Това е стабилен подход към премахване на бедността и по-висока ефективност в борбата с това явление.

Най-ефективните методи и политики като път за намаляване на бедността и безработицата и за предотвратяване на повторното им възникване е увеличаване производителните възможности на бедните чрез усъвършенстване на човешките ресурси, повишаване ръста на икономиката и ускоряване на развитието, което от своя страна води до увеличаване на brutния вътрешен продукт и до по-голям дял на човек от населението от доходите и услугите. Тази политика включва няколко сфери: финансово-фискална политика; данъци; стимули; политика на заетостта, политика на заплатите и регионално развитие.

5. Област/метод на политиките на овластяване и партньорство

Това е една изключително необходима политика за да се дадат определени правомощия на бедните, да им се вдъхне самочувствие и да се повиши доверието в тях на местно ниво; да се повиши тяхната лична производително, както и производителността на труда като цяло, като трудът се изведе като приоритет. Необходимо е да се прекрати процесът на наследствената бедност и безработица с поколения наред. Това ще стане, ако бедните се „овластят”, ако им се даде възможност за партньорство, да придобият самите те сили да облекчат бедността си, след като са били само пасивни наблюдатели. Този метод включва повече от една политика, както и редица дейности, както е видно от Диаграма №4. Такива са партньорство с институциите, овластени да вземат решения, с организациите, които водят борба с бедността и други. Включват и решаване на проблеми като „култура на бедността”, „култура на срама” и др.

Трето: Трети въпрос:

Дали състоянието, в което се намират бедните се дължи на недостатъци на институциите и фондовете за борба с тяхната бедност? Дали тези институции не провеждат политика на съвместно съжителство с явлението, а не се борят с него?

Институциите и фондовете, които работят непосредствено в сферата на борба с бедността представляват част от социалната инфраструктура на бедността и дори може би страданията на бедните произтичат от тях, защото те доминират над законите на играта и те са основният играч в обществото и отговарят за промените в него.

Дали, обаче, регулирането на дейността на тези институции и фондове непременно ще доведе до регулиране явлениято „бедност“?

Според нас това е така, защото те са инструментът за изпълнение, който отговаря на икономическите, социалните, политическите и културните потребности на хората. Те са свързващото звено между икономическия растеж и социалния напредък от една страна и намаляването нивото на бедност – от друга.

Много факти и изследвания сочат, че арабските държави имат много дейности, програми и разнообразни проекти, които имат за цел ограничаване на бедността. Част от тях са държавни, други – частни, а трети – международни. Те действат непосредствено за подобряване на жизненото равнище и конкретно на бедните слоеве. Тяхната дейност, обаче, както и възможността им да спечелят битката все още са ограничени и различни за различните страни и за различните програми. Това се дължи на факта, че страдат от много недостатъци и срещат редица пречки. Като например:

а/ в областта на управлението и координацията такива недостатъци откриваме в:

- недостатъчно внимание към един основен елемент в борбата с бедността, а именно социалният капитал, с всичките си недостатъци и предимства. Той е една от причините за продължителното съществуване на това явление като проблем, който се наследява от поколения наред.

- Не съществува една централна институция, която да носи отговорност за развитието на стратегиите и политиките за борба с бедността на най-високо равнище в държавата.

- Недостатъчна координация и разпиляване на усилията между органите и фондовете, които се занимават непосредствено с борбата срещу бедността. Между трите сектора не съществува единомислие за същността на проблема, за неговите мащаби и симптоми, както и за планирането на борбата и координацията между тях.

- Липсва ролята на обществената отговорност при частния сектор и отделните компании.

2. В областта на продоволствието и овластяването (предоставяне на повече възможности на бедните слоеве)

а/ недостатъчното развитие на системата на кредитиране на квалификацията, както и на кредитите за финансиране на малките предприятия; слабите програми за обучение и недостатъчната убеденост в тяхната важност и значение в борбата с бедността

б/ доминиране на програмите за облекчаване до известна степен на бремето на бедността над програмите за предоставяне на широки възможности на бедните слоеве.

в/ теорията за териториалната нееквивалентност акцентира върху изискването за намаляване на различията между отделните области и емирства вътре в границите на една държава.

Тези и някои други показатели показват мащабите на значимостта и ролята на органите и фондовете за намеса, които непосредствено работят за борба с бедността. Те трябва да бъдат инструментът за лечение, а не само за намаляване остротата на бедността. Тяхното значение е не по-малко от

значението на подходящите политики и програми, тъй като те са механизмът, който опосредства тяхното успешно изпълнение.

Способни ли са арабите да сложат край на състоянието на бедност в своите общества. Отговорът е положителен при следните условия:

- първо те трябва да сложат край на безработицата
- второ, да премахнат ниската производителност на труда
- трето, да сложат край на безразборното харчене на средства за разкош и безгранично обогатяване, като за това се поставят срокове и лица, които да са пряко отговорни;
- да преодолеят слабото управление на държавните органи и организациите.

Всички тези условия и елементи на намеса се включват в порочния кръг, от който страда йеменското общество. Разбиването на този порочен кръг изисква общите усилия на цялото общество. А как всъщност ще бъде разбит този порочен кръг и откъде трябва да се започне? Всяко едно общество трябва да разработи свои специфични методи.

В арабското общество лесно може да се открие икономическия дуализъм на Индонезия, доказан в теорията на холандския учен Ж. Боеке, както и социалния дуализъм. Съществува дълбока пропаст, която разделя бедните и богатите. Дълбоката основа, на която се опира проблемът с бедността и различията в арабските държави има четири главни опорни точки и те представляват източниците за доходи, богатство и различия в арабското общество.

Източниците на доходи и богатство в обществото са преди всичко собствеността върху селскостопанската и неземеделската земя на първо място. Като втори източник ще посочим собствеността върху капиталите и на трето място идва трудът на работници и служители (основният фактор за

заемане на определена длъжност е образованието и квалификацията); на четвърто място идва социалния статус – притежаваната власт в обществото и потенциалът от възможности (статусът на индивида, мащабите, в които се разпростира влиянието му като отговорен фактор в държавата и неофициално в обществото – това са причините и факторите за натрупване на богатства и получаване на привилегии от някои членове на обществото за сметка на други.

При динамичното взаимодействие на тези четири фактора, в условията на пълна свобода и при липса на ефективни стратегии и политики за ограничаване на социалните различия и бедността; при липса на каквито и да се реформи за изправяне на деформациите, породени от икономиките на свободния пазар; при съществуващите различия в разпределението на инвестициите в различните им видове, между сектора на човешките ресурси и сектора на природните ресурси; при продължаващите различия по отношение на „социалното овластяване” (социалните възможности) и при наличието на доминиращата култура на бедност, всичко това води до наличието на слоеве, които обедняват. Това са социални прослойки в селото, града и пустинните области.

1. бедните прослойки в селото са следните: земеделски стопани с ограничена поземлена собственост; селскостопански работници; земеделски работници, които не притежават земя; селски занаятчии.
2. бедните прослойки в града са следните: безработните; работниците на ниски надници; работещите за своя сметка в дребни бизнес; занаятчии в нерегламентирания сектор.
3. бедните слоеве в пустинните области са пастири притежаващи ограничен брой животни.

4. бедни по хуманитарни причини: инвалиди, възрастни хора, семейства, които се издържат от жена или деца.

Това са четирите основни групи бедни граждани, но какъв е размерът на тяхната бедност? Каква е степента на различията между тях?

1. Крайна бедност – гладуващи

Онези, които не са обхванати от официалните програми за бърза и ефективна намеса

2. Абсолютен праг на бедност – бедните, които живеят на равнището на абсолютния праг на бедност, под минимума на стандарта на живот, според статистиката са средно 21-22% . За сравнение предлагаме Таблица №1 за процента на бедните слоеве в някои арабски страни. В Тунис през 1990 г. процентът на безработица в селото е 30%, а в града – 15%; в Египет 34% в селото и в града; в Мароко 28% в града и 32% в селото; в Йордания през 1993 г. 20% в селото и 18,7% в града. Общо за арабския регион безработицата достига средно 65% в селото и 23% в града. Това е процентът на населението, което живее под равнището на абсолютния минимум.

Таблица №1

ДЪРЖАВИ	%
Кувейт	11% некувейтци
Катар	11,5% некатарци
Судан	-
Тунис	20%
Египет	34%

ДЪРЖАВИ	%
Мароко	32%
Йордания	21%
Алжир	25,5%
Йемен	30%
Ливан	15%
Джибути	70%
Мавритания	0,9 милиона бедни
Сомалия	0,6 милиона бедни
Обединени арабски емирства	3%
Бахрейн	15% небахрейнци

Относителен дял на бедните в някои арабски страни за периода 1990-1992 г.

Източник: (1) Програма на ООН за развитие, Доклад за човешко развитие за 1994 г. с.134 и 165; (2) Програма на ООН за развитие, Доклад за човешко развитие за 1995 г., с. 178 и 179

3. Безработните са разделени в многобройни групи, в стремежа да се определи кой действително е безработен, но можем да кажем, че относителният им дял не е по-нисък от този на явлението бедност – между 14 и 25%.

4. Отношение между доходи и богатство

Това съотношение е 16:70 или 16% от населението са с високи доходи и се смятат за богати, а 70% са с ниски доходи. Това е един от показателите за класовите и социални различия.

5. Същото се отнася и за разликата в инвестициите за развитие, които са твърде високи, в сравнение със средната възвращаемост – 0,46 – твърде висок процент. Вследствие на това се появяват изостанали сектори и дори региони в селото и на други места, където процентът на бедност е много висок.

6. За различията в социалните възможности (овластяване) няма никакви, дори и частични данни, но един от резултатите на различията в социалните възможности и статус е насочването на инвестициите за развитие и разпределението на доходите, което от своя страна създава различия по отношение на развитието и инвестициите.

Явлението *бедност* в Йемен между действителността и желанията

Въпреки всичко реализирано в Йемен в продължение на последния четвърт век в областта на икономическото развитие и социалния напредък, откриването на залежи от нефт и газ и сравнено с положението в началото на седемдесетте години, страната все още се нарежда в групата на страните с най-нисък ръст в света. Все още е нисък и относителният дял от БВП на човек от населението. Наблюдава се силно намаляване в реалната му стойност през периода 1990-1996 г.: през 1996 г. достига едва 281 долар, докато през 1990 г. е бил 686 долара.

Показателят за развитието на човешкия фактор най-добре се отчита посредством средния дял от БВП на човек от населението. За Йемен той бележи намаление. През 1990 г. Йемен заема 143 място измежду държавите от „третия свят“, чийто брой тогава е 172, но през 1996 г. отстъпва от

позициите си, з да заеме 148-мо място и продължава да стои на същата позиция и през 1999 г. измежду вече 174 развиващи се страни.

Йемен, като другите развиващи се страни все още страда от недоразвити материални и човешки ресурси и това е главната причина за слабото икономическо и социално развитие. Йеменското правителство само от няколко години работи за разработване на основите и стратегиите за преодоляване на това изоставане, като предприема следните мерки:

1. Приема първия петгодишен план 1996-2000 г.
2. поддържа програма за икономически реформи и структурни преустройства
3. поддържа балансиран социален план с програма за реформиране на икономиката, която се изразява в Програма за борба с бедността и създаване на работни места, осъществяване на развитие на обществото чрез институцията Мрежа за социална сигурност.
4. поддържа програма за реформа в гражданските услуги под наблюдението на Министерството за граждански услуги.

Всички тези програми, планове и политики си взаимодействат и взаимно се допълват като роля в обществото. Йемен започва да се интересува от проблема с бедността само от няколко години, чрез Конгреса по въпросите на демографията и развитието в Кайро през 1994 г. и Световната среща на високо равнище по проблемите за социалното развитие 1995 г.. За съжаление програмите за научни и емпирични изследвания и програмите за статистика не се занимават с проучвания за разкриване състоянието на бедността в Йемен, от гледна точка на относителния дял на бедните, мащабите на бедност, особеностите и характера на бедността. Единствено Централният статистически орган издава в края на 1998 и началото на 1999 г. някои

цифрови данни и информация за показателите а бедност в Йемен. Ще споменем някои от тях:

1. Населението което живее под границата на абсолютния праг на бедност представлява 31,6% от цялото население на страната. Този процент е по-висок за населението на селата – 32,7% и по-нисък в градовете – 25,7%. Този праг се изчислява на 2873 йеменски риала на месец на човек от населението.

2. Делът на бедните по отношение на прехранването, свързани с удовлетворяване потребностите на човек единствено от храна, представлява 17,6% от цялото население на републиката, като в селата пой е по-голям – 18,3%, а в градовете 13%, като най-ниският праг на доход за осигуряване на прехраната е 2067 йеменски риала на човек за един месец

Таблицата по-долу илюстрира тези данни

Таблица №1

Размер на бедността и границите на бедност в селото и града

Вид на бедността	В града в%	В селото в %	Праг на бедността на човек от насе- лението на месец в абсолютна стойност	Общо за за републиката
Бедност по отношение на прехраната (гла- дуващи)	13%	18,3%	2067 риала на месец	17,6%
Абсолютния праг на бедност	25,7%	32,7%	2873 риала	31,7

(всички основни потребности)			на месец	
Под прага на бедност	2,53%	4,28%		3,88%

Източник : Централен статистически орган, Сана 1998 г. Доклад за показателите за бедност

3. За да открием важноста на недохранването, трябва да подчертаем, че около 30% от семействата харчат за храна по-малко от необходимия минимум, въпреки, че процентът на бедност по отношение на прехраната в йеменското общество е 17,1%, недостиг на средства за прехрана изпитват почти два пъти повече йеменски семейства – 31%. Можем да направим извода, че някои семейства жертват част от средствата, предназначени за храна, за закупуване на други, нехранителни и основни стоки, от които не могат да се лишат, като лекарства или кат* .

4. Таблица №3 показва мащабите на бедност по отношение на прехраната и бедност на абсолютния праг в различните области (горният праг), разпределени между града и селото. (За Таблица №3 и Таблица №11 източникът е Централен статистически орган, Изследване на семейния бюджет, 1998 г.)

Таблица №3

Разходи за хранителни продукти и основни нехранителни стоки за семействата около прага на бедност по отношение на прехранване, според видовете стоки и услуги в семейния бюджет за 1998 г.

* наркотично растение, широко употребяване в Йемен

Видове стоки и услуги, включени в прага на бедност	Първи и втори кръг		Трети кръг		Четвърти кръг	
	Праг на бедност	%	Праг на бедност	%	Праг на бедност	%
Хранителни Продукти	2067	100	2121	100	2262	100
Храни, облекло и обувки	2360	114	2306	108.7	2496	110.0
Храни, облекло, обувки и жилище	2694	130.0	2594	123.3	2895	128.0
Храни, облекло, обувки, жилище, здравеопазване и образование	2794	135.0	2649	124.9	2925	129.3
Храни, облекло, обувки, жилище, здравеопазване, образование и транспорт	1873	139.0	2719	128.2	2943	130.1
Най-високият праг на бедност	2873	139.0	2719	128.2	3000	132.6

Таблица №11

Процентът на семействата, намиращи се под прага на бедност по отношение на прехраната и под горния праг на бедност според особеностите на семейството в семейния бюджет за 1998 г.

Особености на семейството	Праг на бедност по отношение на прехрана		Горният праг на бедност	
Брой на членовете на семейството				
По-малко от 3 души	3.7	39	8.0	38
3-5 души	9.4	100	21.1	100
6-8 души	20.2	215	35.9	170
9 и повече души	25.7	273	42.8	203
Вид на семейството				
С един от родителите	20.0	115	35.2	112
Ядрено семейство	17.4	100	21.3	100
Разширено семейство	18.4	106	33.1	105

Източник: Показатели за бедност в Йемен, издание на Централния статистически орган, 1999 г.

5. Семействата, в които жената е глава, са най-силно застрашени да попаднат в клопката на бедността от другите, които имат за глава на семейството мъж. Семействата, чиято глава е жена и са в прослойката на бедност по отношение на прехраната представляват 15,1%, от прослойката на прага на абсолютната бедност – 31,6%, а от цялото население те достигат 9,8% от всички семейства, чиято глава е жена. Същото е положението при семействата, чиято глава е неграмотно лице. Тези семейства са най-застрашени от изпадане в бедност.

6. Най-големите по брой на членовете си семейства са по-застрашени от попадане в прослойката на бедните от малките по брой на членовете си семейства. Средният брой на членовете на бедните семейства е по-голям от

средния брой на другите, извън обсега на бедност – 8,5 души в семейството, срещу 6,8 души в семействата извън обсега на бедност. Средната стойност на фертилността за страната през 1994 г. достига около 7,4 деца на една жена; 62% от бедните семейства са от 6 до 15 члена на едно семейство.

7. Бедното население на Йемен е съсредоточено предимно в селата – 83,3% са семействата, които страдат от бедност в прехраната; 81,5% от семействата са на абсолютния праг на бедност. Те живеят в селските райони, които се населяват, както е известно от 76% от цялото население на Йемен. (Може да се каже, че явлението бедност е селско явление.

8. От 38% до 43% от бедните семейства в Йемен живеят по четири и повече души в една стая; 39% от бедните семейства имат телевизор. Това е твърде нисък процент според световните стандарти – в някои държави делът на тези семейства достига до 75-80%, като например в Пакистан.

9. Работещите глави на бедни семейства са 79% -80%, като повечето от тях са на заплата, или работят без заплащане или работят за семейните интереси за заплащане. От този факт може да се направи едно първо заключение, че явлението бедност в Йемен е свързано в голяма степен с размера на възнаграждението за труд и че ниското заплащане е по-силен фактор за бедността, отколкото безработицата.

10. В доклада на Централния статистически орган, споменат по-горе се казва, че има право пропорционална зависимост между децата от женски пол в семейството и състоянието на бедност. Това показва, че има пряка пряко пропорционална зависимост между наличието и разпространението на бедността и размера на издръжката на семейството. Колкото по-голяма е издръжката и социалната тежест, толкова по-голяма е опасността семейството да бъде застрашено от бедност. Затова от изключителна важност са програмите и проектите за семейно планиране и намаляване броя на

членовете на семейството. През 1994 г. средствата за семейно планиране сред жените не надвишават 10%.

11. Основните прослойки на бедните в Йемен могат да бъдат определени по следния начин:

- безработни
- висок процент от държавните служители и нископлатените работници
- пенсионерите
- селскостопанските работници и работниците от сферата на обслужването
- дребните земеделски стопани с малка поземлена собственост
- неквалифицираните работници
- сезонните работници
- семейства, издържани от жена

12. Средният процент на безработицата са 25% и той може да продължава да се повишава с повишаването на размера на работната сила годишно 4,5%

13. Повишаване на процентът на неграмотното население от женски пол. Жените представляват 76,2% от неграмотните за цялата страна и 85% в селото. Средните показатели за жените в сравнение с мъжете достигат 67% за жените и 23,2% за мъжете.

14. Наблюдава се намаляване на участието на йеменската жена във формирането на работната сила на страната. За Йемен процентът на участие на жените в труда е 15,6%, докато за арабския свят е средно 19%. Най-висок процент на участие има в селското стопанство – 87,9% за 1994 г.

15. Едно изследване на Световната банка показва, че източниците на доходи за бедното семейство са разпределени както следва:

36,3% от доходите на бедните идват от търговска дейност и труд

29,4% - от близки, роднини и съседи

7,8% - от помощи от благотворителни организации, фондации и фондове

9,6% - от частни доброволни фондове и сдружения

5,9% - от отделни лица, като благотворителен жест

3,9% - от шейховете

9,1% - от просия.

Общо 100%

На официално неорганизираните помощи не може да се разчита – те достигат до бедните по време на религиозните и други празници.

16. На въпроса каква сума минимум е нужна на бедното семейство в риали, за да покрие насъщните си нужди за живот, зададен при една анкета на Световната банка, отговорът на 80% от семействата е, че се нуждаят месечно от 20 000 риала или 151 щатски долара.

17. Бедните не приемат перспективата да теглят кредити от банките и финансовите институции. Повече от 81% от бедните кредитополучатели са техни близки търговци и само 13% директно вземат кредити от банките, а 5% вземат заеми от различни учреждения, които работят с тях, което значи, че бедните граждани се страхуват от банките и от взаимодействие с финансови институции.

18. По отношение на разходите, йеменското семейство поставя здравеопазването на най-ниското стъпало на стълбицата на разходите, факт, който заслужава сериозно обсъждане.

19. Икономическите дейности, които бедните граждани смятат за полезни за осигуряване месечния постоянен доход, са следните:

25% от тях смятат, че такава дейност е животновъдството

23% смятат, че това е механотехника, електротехника, леярство, птицевъдство

14% смятат за такава дейност животновъдството и култивиране на почвата

11% виждат в това търговията

4,8 % - риболова

1% - инвестирането във вода

8% - в инвестиционен проект като търговия със сол, строителство, наемане на автобус, ресторант, кафене и др.

9% - в отглеждане на птици и зайци

0,7% в пчеларството

11,6% в държавна служба или каквато и да е друга служба.

20. Хората, получили кредити от Земеделската кредитна банка срещат редица трудности, като исканите условия за гаранция, продължителните и многобройни процедури, което налага преразглеждането им и облекчаване на получаването на кредити.

21. Селскостопанските и наемните работници настояват държавата да ги подпомогне, като им раздаде селскостопанска земя чрез земеделските кооперации.

22. Просията представлява последното убежище на бедните семейства, които мизерстват и нямат никакви други възможности.

Причини за бедността в Йемен

Причините за бедността в Йемен могат да бъдат разделени на две групи: преки или основни причини и косвени или второстепенни причини за бедността. Преките причини влияят непосредствено и на тях се дължи основно състоянието на бедност на определено лице. Втората група са косвени и тяхното наличие се дължи на наличието на преките причини (Виж Диаграма №2) Основните или преките причини са следните:

1. Високите разходи за издръжка на семейството:

Полученият доход от труда на един работник в семейството отива за издръжка средно на пет или шестчленно семейство, но ако семейството е по-голямо, този доход не е достатъчен за издръжката му

2. Бърз прираст на населението

Една от най-важните причини за бедността в Йемен и високият процент на фертилност, което води до висок среден прираст на населението. Въпреки че в последно време намалява средният процент на фертилност, средният прираст на населението на Йемен е 34 на 1000, което, наред с високия процент на фертилност води до постоянно и неизбежно увеличаване на работната сила.

3. Големият размер на семейството

Големият брой на членовете на едно семейство е една от причините за бедност в Йемен – средният брой на членовете на бедното семейство е по-голям от средния за страната – 9 члена срещу 6,5 души средно за Йемен.

Причини за бедността в Йемен – главни и второстепенни

4. Нисък процент на участие на работната сила

Средната норма на участие на работната сила в Йемен е по-ниска в сравнение с тази в другите арабски страни. Основната причина е ниският процент на участието на жените в трудовия процес в сравнение с процента на населението между 18 и 60 годишна възраст работещи или безработни, но търсещи работа. Освен това бедните се вливат в работната сила като работници по-рано, отколкото заможните, които до по-късна възраст остават в училищата или университетите. През този период те получават много по-висока научна и трудова квалификация и могат да получат по-високо платена и по-престижна работа.

5. Нисък процент на участие на жените

Участието на жената в процеса на развитие и напредък е много нисък, както за жените от бедните слоеве, така и за по-заможните. Процентът на жените, които участват в трудовия процес не надвишава 18-19%

6. Ниска производителност на труда

Йемен, както и останалите арабски страни страда от ниска производителност на труда, което води автоматично до по-ниски доходи за работещите (по-ниско заплащане на труда). Общият обем на производството в Йемен непрекъснато намалява, в сравнение с някои арабски страни, по различни причини

7. Безработицата

Според статистиката повечето безработни в Йемен са току-що завършилите висши или средни учебни заведения или са неквалифицирани работници. Цифрите сочат, че средният процент на безработицата в Йемен е относително по-висок от другите страни и достига 25%

8. Недостатъчни възможности за ползване на кредити и натрупване на производствени активи

Бедните страдат от недостиг на лични възможности и способности, за да могат да се ползват от кредити и активи, което, от своя страна, не спомага за увеличаване на техните доходи и материални възможности. Те избягват да вземат кредити от банките и от други източници, тъй като им липсват познания, квалификация и опит за управление на бизнес и за избягване на рисковете

Диаграма №4

Институции и програми на йеменската мрежа за социално осигуряване

Диаграма №4

Институции и програми на йеменската Мрежа за социално осигуряване

Национален комитет на Мрежата за социално осигуряване, начело с Министър-председателя

Национална програма за трудовите семейства

Проект за трудова заетост (Бюро по труда)

Фонд за социални грижи (1995 г.)

Гражданска активност

Звено за кредитиране на дребни предприятия (Йеменска индустриална банка)

Социален фонд за развитие (1997 г.)

Благотворителни организации и техните програми
NGOS закат и помощи

Национална програма за намаляване на бедността под егидата на ООН и нейните елементи

Национална програма по заетостта и квалификация

Програма „Партньорство за развитие”

Евтини жилища

Програма „Политики за бедността” и лостове за изпълнение

Програма за развитие на човешките ресурси

Индивидуални и кредити с облекчени условия

Програма за регионално развитие и развитие на местните общества

Недостатъчни възможности за стигане до главните социални услуги

Такива услуги, предоставяни от обществото са образование, квалификация, здравеопазване и транспорт

9. Никакви възможности на се предоставят на бедните (хуманитарна бедност), липсват напълно на механизми, които трябва да социализират бедните и да им се осигури участие в процеса на развитие на тяхната страна, което да стане както вътре в техните общности, така и извън тях.

10. Несправедливо разпределение на доходите и активите

В Йемен липсват каквито и да са статистически данни и, информация и цифри за разпределението на доходите. Що се отнася до разпределението на разходите за 1992 г., според Доклада на Световната банка от 1994 г. става ясно, че делът на разходите за 22% от най-бедното население (най-ниския праг на бедност) не надвишава 750 йеменски риала на човек за един месец (сравни с 4300 йеменски риала на човек от населението за най-заможната част от йеменското общество). Тези цифри показват огромната разлика в разходите въз основа на доходи и между нивата на самите доходи.

Освен това не съществуват статистически данни за разпределението на активите и собствеността или ако има такива, те не са достоверни. Разпределението на земята става по племенен принцип в обществото и досега не съществува правилна и ясна система за регистриране на земята. Този факт води до напрежение и стълкновения между различните прослойки в обществото.

11. Нисък ръст на цялото национално производство, което води до нисък дял на човек от населението

Средната норма на брутният вътрешен продукт в Йемен за дълъг период от време е много ниска. Макроикономическите политики имат огромно

значение за нарастването на БВП и този на човек от населението. Спадът в националното производство през първата половина на 1990 г. има изключително негативно влияние върху мащабите на бедност по косвен начин, посредством различни канали: а/увеличаване на цените на стоките и услугите, което оказва отрицателно влияние върху стандарта на живот на семейството, и води до разпространяване на бедността в големи мащаби.

б/ намаляване броя на работните места в националната икономика

в/ задълбочаване на несправедливото разпределение на доходите и богатствата.

12. Недостатъчни промени и помощи за бедните и прослойките, които са заплашени от изпадане в бедност в Йемен:

Програмите на Мрежата за социално осигуряване представлява един аспект от държавната намеса за защита на бедните и социалните слоеве с ниски доходи, за да се компенсира несправедливото разпределение на доходите и да се компенсира негативното влияние на икономиката. Усилията на Мрежата за социално осигуряване и на неправителствените организации, обаче са неефективни. Специфичните особености на тази система предполага планиране и по-добра координация между органите, участващи в нея. Няма съмнение, че Националната целева система и Системата за подпомагане на нуждаещите се са двата най-подходящи пътя за намаляване на бедността и повишаване доходите на бедните до такова ниво, че да са в състояние да удовлетворяват основните си човешки потребности, а оттам и повишаване на жизнения им стандарт. Както винаги посочва Световната банка, обаче, учредяването и оценяването на Мрежата за социално осигуряване изисква изследване на главните и второстепенните ѝ компоненти едновременно, което още не е направено в Йемен.

Установяването на система за целево подпомагане е много трудна задача в Йемен, предвид наличието в страната на различни фактори :

а/ Слаба администрация и слаб механизъм за „изследване на средствата” (източниците на доходи), които не спомагат за определяне на това кой е беден в действителност и се нуждае от помощ, както и на начините за оказване на тази помощ.

б/ Трудно е също целевите парични помощи, помощите в натура и услугите да достигнат до бенефициентите поради географски фактори, липса на транспортни средства и достатъчни комуникации, както и поради липсата на квалифицирани кадри

в/ На този етап неправителствените организации и другите организации на обществото още не са натрупали опит и все още не са задвижени. Затова те все още не са способни да оказват помощ и да администрат какъвто и вид целева помощ, която влиза в обсега на тяхната дейност. Тези организации се нуждаят от разширява сферата на предоставяне на услуги като обществени грижи и обогатяване на техните възможност преди да им се предоставят каквито и да са дейности по борба с бедността. Възможно е да се определят главните фактори, които действат негативно и директно върху бедността както следва:

а/ ниската ефективност на държавните планове и стратегии за развитие

б/ провалът на икономическите и структурните реформи в някои сфери, в които се намесва държавата

в/ слабо администриране, силна племенна система и провал в гарантиране на по-нататъшното развитие

г/ различия, неравенство и ограничен достъп до производствените активи, услугите и държавните институции

д/ провал в предоставяне на възможности и „овластяване „ на бедните слоеве със социални функции

е/тежестите на войната и гражданския конфликт

ж/ високият процент на безработицата и ниското заплащане на някои видове труд.

Второстепенните фактори, които имат своето въздействие са следните:

а/ високият прираст на населението

б/ лошите природни условия: понякога бедните граждани живеят в райони, където не падат дъждове и климатичните условия са много тежки

в/ културните и цивилизационни фактори, които отнемат някои ценности на обществото, като „култура на бедността”, начин на мислене. Всичко това пречи на хората да приемат определени професии и работа, осигуряващи доход и заетост.

13. Дъвченето на кат е една от най-важните причини за бедността в Йемен

Голяма част от семейния бюджет отива за закупуването на кат, който не задоволява нито една основна или второстепенна човешка потребност.

Определянето на причините и факторите за бедността е трудна задача. Диаграма №7 илюстрира тези фактори и тяхното участие. По мое мнение съществуват четири главни фактора за бедността в Йемен , показани в Диаграма №7 и те са следните: несправедливо разпределение на доходите, висока издръжка на семейството и високи разходи за живот както на семейството, като и на отделните му членове; нисък ръст на производството на страната и нисък БВП, както и ниска производителност на труда. Всеки един от тези фактори имат свои специфични причини и относителен дял на участие.

Устойчивост на бедността и порочният кръг на бедност

Диаграма №6 показва устойчивостта на бедността в Йемен и резултатите от нея. Всеки един от кръговете на явлението „бедност”, на явлението различия в доходите и явлението маргинализация лежат на трите върха на равнобедрен триъгълник. Трите страни на триъгълника, които свързват върховете представляват три проблема, които Йемен трябва да посрещне и да разреши. Те могат да нанесат огромни щети на страната, ако не се намали броят на бедните, ако не се третира този проблем с повече вещина. Проблемите, които стоят от двете страни на всяко бедро на триъгълника – 16 на брой, у бяха разгледани по-горе, а те са: високият процент на безработицата, големият брой учащи се, отклонени от училището, работниците-гости, разрушаване на семейната структура, слабо администриране, корупцията, недохранването, миграцията от селото в града, влошаване на природната среда, складиране на кат, високият прираст на населението, неефективната работа на Мрежата за социално осигуряване до ден днешен, екстремизъм, насилие и регионализъм (който стига до фанатизъм), потискането на средната класа и привилегироване на единия пол за сметка на другия (жените).

Обграждащия триъгълника кръг показва, че трите проблема с негативно влияние: 1/ бедност, 2/ маргинализация и 3/ различия в доходите са свързани един с друг, поддържат се и дори спомагат непосредствено или косвено за задълбочаването им. Това става благодарение на влиянието на факторите, които спомагат за появата на главните проблеми.

Бедността води до слабо участие, вследствие на което се стига до ниска производителност, оттам – до ниско заплащане на труда и до маргинализация. Това намалява възможностите за получаване на ресурси и раздвояване в различните му видове. То поражда различията в доходите, а големите различия в доходите показват, че голяма част от населението

получава ниски доходи. Наред с тези проблеми съществува и проблемът със силната племенна система, както и голямата тежест от високите разходи за издръжка на семействата и за живот. Тези два проблема са много ясно очертани в Йемен и спомагат за разширяване кръга на бедност и за неговата устойчивост. Съществува все пак малка вероятност за разкъсване на този кръг посредством националната програма за борба с бедността (NAPPE). Заедно с усилията за социално-икономическо развитие трябва да се намери пътя за ликвидиране на тази устойчивост на явлениято в Йемен, както е илюстрирано в Диаграма №6.

Взаимодействието между тях и съвкупността от тези проблеми, въпроси и фактори не само че не води до задълбочаването на този порочен кръг на бедността, но и предизвиква рискове, които застрашават решаването на основните проблеми, които йеменското правителство се е заело да решава, определяйки по този начин бъдещето на страната и идните поколения, а именно: стабилизация, програма за структурна реформа, демократизация и други. Тези задачи от своя страна биха довели до стабилно развитие. Рисковете от задълбочаване на бедността са пет:

1-5 Застрашена е политическата и социалната стабилност

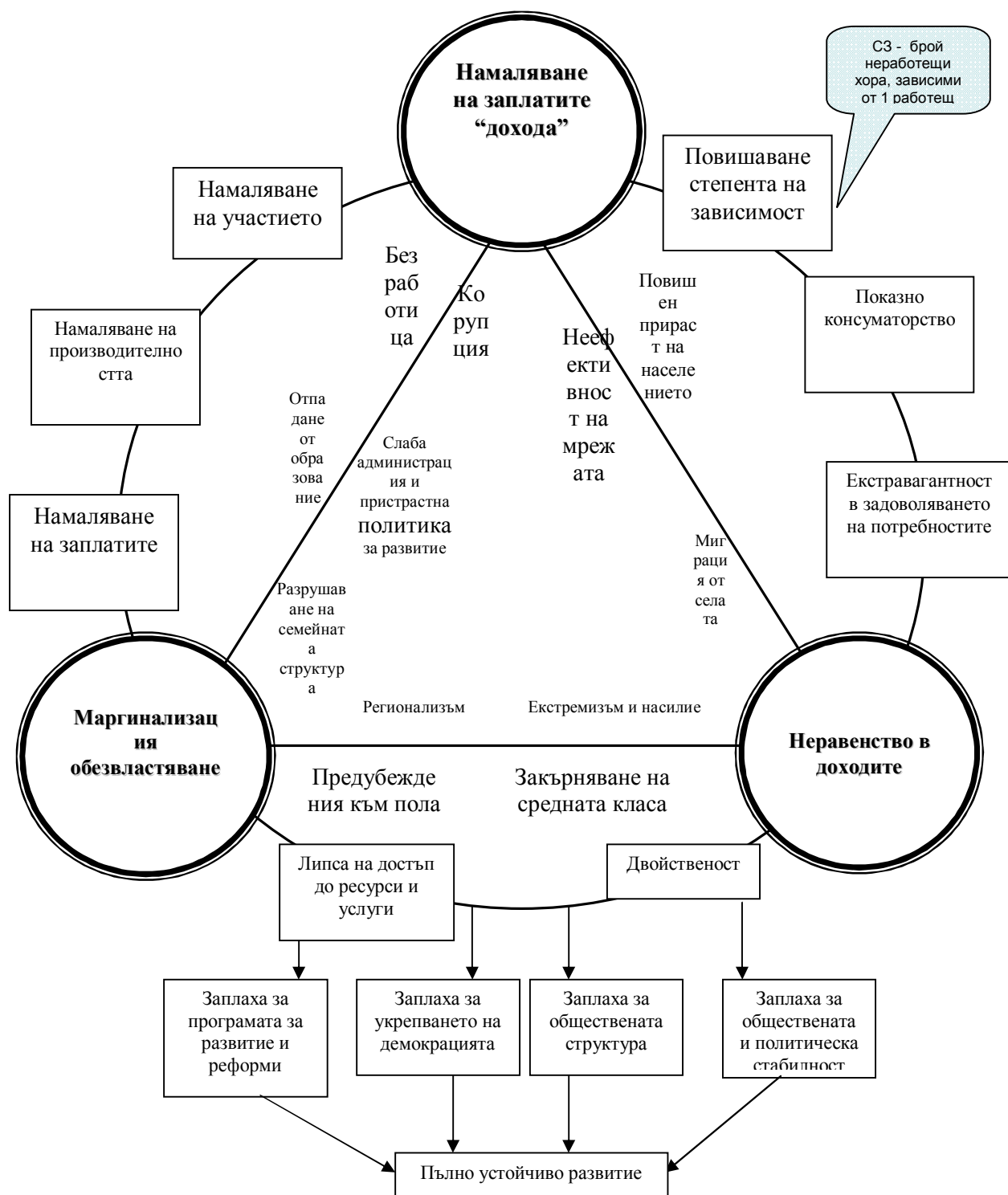
Различията в доходите, маргинализацията и бедността се считат от някои учени за главен източник на дестабилизация в политическата и социалната сфера, докато социалното равенство води до политическа и социална стабилност. Големите различия, които се проявяват в явлениято бедност, маргинализация и различия в доходите в своята съвкупност представляват главните причини за сътресенията в обществото, което води до нестабилност и създаване на политически и социални проблеми от страна на различните враждуващи прослойки в обществото.

2-5 Застрашено е националното единство и монолитност

Националното единство и монолитност са неделима част от стабилността и продължаване на развитието от момента на йеменското обединение. Високата безработица и маргинализацията, обаче могат да повлияят отрицателно върху националната монолитност на страната, с появата на прослойки, които претендират, че принадлежат към определен регион или племе. Тази племенна и регионална привързаност в бъдеще ще стане опасна за реалното и ефективно участие на всички класи и прослойки на обществото в решаване на общонационалните въпроси в името на общонационалните интереси, концентрирайки вниманието си само върху местните проблеми, като се има предвид разногласията и конфликтите по повод интересите на всяка една прослойка или племе.

Диаграма №6

Порочният кръг на бедността в Йемен и резултатите от него

3-5 Застрашена е демокрацията и нормалната обстановка в страната

Преобладаващото мнение в арабския свят, в т.ч. и в Йемен е, че демокрацията ще донесе благоденствие, разцвет, нормализиране на

обстановката, повече равенство, работа за всички. Демокрацията обаче не може да вирее и да се развива в изостаналите и бедни общество, тъй като бедните слоеве не са способни да осъзнаят стойността ѝ. От основните им човешки потребности все още не са задоволени потребностите им от храна и жилище, които стоят на първо място сред потребностите на бедните. Така че в тяхното съзнание тези потребности стоят преди демокрацията, независимо от останалите условия и недостатъци на обществото.

4-5 Застрашена е Програмата за структурна реформа и останалите програми

Целта на Програмата за структурна реформа (SAP) е да се изправят деформациите, от които страда йеменската икономика в най-кратки срокове. Нейното осъществяване ще доведе до увеличаване на безработицата, задълбочаване на бедността и разширяване на маргинализацията. Когато тези фактори се изострят, ще се стигне до мобилизация против Програмата за структурна реформа и другите програми за реформи, които понастоящем се изпълняват, като Програмата за гражданската служба и Програмата за социалната реформа. По този начин ще се засили вътрешно политическия и социалния натиск върху йеменското правителство да се откаже от тези програми. Това от своя страна, несъмнено, би довело до избухването на дълбока криза, която ще засегне стабилността на страната и нейното бъдещо благоденствие.

Фадел Али Хусен е редовен докторант в катедра „Социология”-ЮЗУ” Неофит Рилски”